

מבוא

למה כתבתי את הספר?

יש לי ילדים, חלקם נערים וחלקם צעירים. אני רואה אותם ואת חבריהם, אני רואה את מערכת החינוך ואת המערכות הפיננסיות, אני רואה כיצד אנשים מתנהלים פיננסית - ואני רוצה ליצור שינוי. אני רוצה לאפשר לילדים שלנו משהו אחר.

המציאות היום שונה מאוד מהמציאות שהכרנו עד לפני עשור ויותר. פעם הריביות היו גבוהות, וכל כסף ששמנו בצד - עשה כסף. המציאות השתנתה. אינספור הפיתויים שיש לנו היום לא היו קיימים פעם. הריביות נמוכות והדיור יקר, ועלינו להתאים את עצמנו אל השינויים הללו. מה שהתאים לדור הקודם כבר לא מתאים היום. כמו כן אני מאמינה כי הורים היו רוצים שילדים שלהם יהיו כלים שיסייעו להם להימנע מהטעויות שהם עשו, וממשיכים לעשות.

כיום אני מנחה סדנאות שמאפשרות לאנשים ליצור שינוי במצב הכלכלי שלהם, אבל אני מבינה עד כמה חשוב וכדאי להתחיל לפתח מודעות פיננסית בגיל מוקדם הרבה יותר.

טיפול מונע שנבצע מראש יהיה תמיד יעיל ומשתלם הרבה יותר. בענף התעשייה יש שני מושגים רלוונטיים: "טיפול מונע", ומנגד "תיקון" או "אחזקת שבר". לתקן או לטפל בתקלה לאחר שכבר אירעה בפועל, תמיד יהיה יקר יותר. נזדקק ליותר זמן ומשאבים, והעלויות יהיו גבוהות יותר.

כך נכון לגבי דברים רבים בחיים. אנחנו עושים טיפול תקופתי לרכב ומחליפים חלקים על מנת להימנע ממצב שבו נאלץ להשקיע המון כסף כדי לתקנו כשיתקלקל. אנחנו הולכים לשיננית ולבדיקה תקופתית אצל רופא שיניים כדי שלא נזדקק לטיפולי שורש או לעקירות. קופות החולים אף מעודדות אותנו לבצע בדיקות תקופתיות, כי הן יודעות שזול יותר למנוע או לגלות "גילוי מוקדם" מאשר לממן טיפולים בשלב המתקדם של כל בעיה רפואית. יש לזה אין-סוף דוגמאות בחיים שלנו.

בארץ יש מאות אלפי משפחות שנתונות במצוקה כלכלית. אנשים ש"לא מצליחים לגמור את החודש", מגיעים לכדי איבוד רכושם ואף לפשיטת רגל. הם כבר הגיעו לשבר, וזה עלול לקרות לכל אחד. לכן כדאי להשקיע הרבה יותר מאמץ בטיפול המונע. הטיפול המונע מתחיל בהיכרות עם **התחום הכלכלי**.

לפני שאנחנו מקבלים רישיון נהיגה אנחנו לומדים נהיגה. הרי לא יעלה על הדעת שבגיל 17 פשוט ניכנס לרכב וננהג. קודם אנחנו עוברים מבחן תיאוריה, נוהגים עם מורה שמלווה אותנו, מלמד ומתקן תוך כדי נהיגה, מזכיר לנו מתי יש לתת זכות קדימה, מעיר לנו אם אנחנו לא שומרים מרחק... הוא לא ישחרר אותנו לנהיגה עצמאית עד שנעבור את הטסט והמערכת תהיה בטוחה שרכשנו את המיומנות הזו לפי אמות מידה קבועות. רק לאחר מכן נקבל רישיון ונהיה מוכנים להתנהלות עצמאית בדרכים.

אבל בכל הנוגע להתנהלות כספית - הנוער פשוט יוצא לחיים. בלי תיאוריה, בלי מלווה אחראי, בלי טסט. רוב בני הנוער והצעירים חשים שאין להם עם מי להתייעץ כשהם צריכים לרכוש דברים קטנים או גדולים, ואין מי שיסביר להם את האפשרויות. מהי המשמעות הכלכלית של תשלומים? מה זה חוב? מה המחיר של החוב - ואיך נצליח להחזיר אותו? מה לגבי לימודים גבוהים? חיסכון? ביטוחים? מה כדאי לבטח ומה לא? גם לגבי רכישות קטנות ופשוטות של חפצים או גאדג'טים יש מה ללמוד.

אנחנו, ההורים, המחנכים, ומערכת החינוך - נוהגים בחוסר אחריות כשאנחנו מאפשרים לדורות שלמים לצאת לחיים ללא רישיון להתנהלות פיננסית. יש כל כך הרבה דברים שאנשים פשוט לא יודעים ולא מבינים כי לא לימדו אותם, ואחר כך משלמים מחיר כבד.

כשאנשים צעירים יוצאים לעולם ומתחילים לצרוך חפצים ושירותים, מהר מאוד הם יפגשו מוסדות פיננסים - בנקים, חברות אשראי, סוכני ביטוח ועוד...

אבל רבים מהסוכנים ומספקי השירות האלו מתוגמלים על המכירות שלהם. הם מתפרנסים מכך שהם מצליחים למכור לנו מוצרים שמביאים

יותר רווח לבתי העסק שמעסיקים אותם. הרבה מהם יצליחו בכך בזכות הבורות שלנו.

אנשים רבים לא יודעים למה באמת הם זקוקים, ומה עליהם לשאול כדי לדעת מה באמת יתאים להם וישרת אותם ואת צרכיהם. אז מה הפלא שאנשים מגיעים למצבים מאתגרים כלכלית?

נכון לימי כתיבת ספר זה, כמחצית ממשקי הבית במדינה באוברדראפט - משיכת יתר. מה זה אומר? למה זה קורה? מה המשמעות הכלכלית של זה? יש ארגונים שמטרתם לעזור לאנשים שהגיעו ל"בור כלכלי", כדוגמת תוכנית הליווי של פעמונים.¹ יש גם אתרים להגנת הצרכן. באתרים של בנק ישראל, של המרכז לצמיחה פיננסית, ושל ארגון פעמונים יש מידע רב וחשוב בנוגע להתנהלות כלכלית נכונה, כתבות ודגשים. אבל מי בכלל יודע מזה? מי נכנס לאתרים אלו כדי לקרוא על כך?

עלינו לדאוג שאתם - הדור הבא - לא תגיעו לשבר, בכך שנספק לכם מידע שבעזרתו תוכלו לבסס מראש מודעות והרגלים של טיפול מונע.

אני מונעת מתחושה ברורה שניתן לשנות את המצב הכלכלי של הדור הבא מהיסוד, ומביאה את המידע הבסיסי לאנשים, בגובה העיניים. אני מקווה ומאמינה שהספר הזה יתרום למאמץ לצמצום פערי הידע הפיננסי בקרב צעירים.

אני מאמינה באנשים וביכולת של כל אחד ואחת מאיתנו להגיע לשיא מימוש הפוטנציאל האישי שלו. לכולנו מגיע להיות מאושרים וחופשיים. ברוב המקרים תחושה זו קשורה למצבנו הכלכלי.

התנהלות כלכלית וחינוך פיננסי הם כלים בסיסיים לחיים, דברים שכולם צריכים לדעת. הבעיה היא שכרגע חינוך פיננסי רחוק מאוד מהמציאות. אבל אפשר לשנות את זה. זה לא כל כך מסובך.

1 פעמונים - ארגון המעניק ייעוץ פיננסי לכל המעוניין, ומספק ידע, כלים והרגלים נכונים בתחום. מומחי פעמונים בתחום כלכלת המשפחה מסייעים למשפחות וליחידים, ומעניקים להם מידע וייעוץ בתחום ההתנהלות הכלכלית, המותאם לצורכיהם וליכולתם. לארגון יש גם תוכניות לחינוך פיננסי בכל הארץ, הכוללות הרצאות, מערכי לימוד וסדנאות קבוצתיות.

למי שעומד לצאת לחיים הבוגרים, הבסיס הזה יכול לאפשר להפיק את המיטב מהחיים. אחרת, במקום להיות עסוק במיצוי הפוטנציאל האישי, יש סיכוי גדול שהרבה מהזמן יעבור בהשרדות ובכיבוי שריפות. מטרתו של ספר זה היא להגיע לכמה שיותר צעירים, לכל אלה שהם רגע לפני, תוך כדי או רגע אחרי יציאתם למסע הארוך של החיים הבוגרים. ברצוני לצייד אתכם בכלים הבסיסיים על מנת שתוכלו לקבל החלטות ממקום מושכל, במקום להתנהל במקריות, בלי מידע ובחוסר מודעות. בהצלחה!

אילנית

הספר נכתב למטרות חינוכיות, ולכן ההכנסות ממכירתו יוקצו למטרת חינוך בכל שכבות האוכלוסיה.

קצת עליי...

עבדתי בענף התעשייה במשך כעשרים שנה במגוון תפקידים, ובהם ניהול רצפת הייצור והתפעול², ניהול לוגיסטי, ניהול מערכות מידע, ניהול כספים, והגעתי עד לניהול כללי. צברתי ידע וניסיון בתחומים רבים מתוך אהבה לתחום ולעיסוק. במהלך הקריירה המשכתי להתפתח באמצעות לימודים והשתלמויות בתחומים פיננסיים, תעשייה וניהול ומנהל עסקים. בגיל 40 חוויתי משבר שאותו עברתי כשפניי לכיוון אחר לגמרי. פניתי לעולם רגשי יותר, הוליסטי יותר, רוחני יותר... למדתי שיטות טיפול אנרגטיות והילינג, פסיכולוגיה רוחנית, הנחיית קבוצות, רכשתי כלים מעולם ההתמקדות, הקונסטלציה המשפחתית, וכן למדתי את שיטת ³Psych-k®. במקביל ליוויתי משפחות מאתגרות כלכלית להתנהלות כלכלית נכונה דרך ארגון פעמונים. שם פגשתי את הקושי, את הכאב ואת המחירים הכבדים שכל כך הרבה אנשים משלמים על חוסר ידע, חוסר ניסיון וחוסר הבנה בתחומים הכלכליים. כולי תקווה להגיע לכמה שיותר אנשים כדי שיוכלו למקסם את המצב הכלכלי, ולמנוע מהם להגיע למצב שיזדקקו לסיוע כזה בעתיד.

2 מקצוע הכולל בין היתר קביעת סדרי עדיפויות וקדימויות של עבודה במפעל, אפיון שיטות עבודה, מחשוב ובקרה.

3 שיטות אלו מאפשרות לימוד עמוק של הנפש, כל אחת בדרך קצת אחרת, ובין היתר מאפשרות להבין מה מניע אותנו וכיצד להשתחרר מהאוטומטים המנהלים אותנו.

היום אני מתנדבת בתוכנית "עלם פיננסי". מטרת התוכנית היא קידום תחום החינוך הפיננסי והכנה לעולם התעסוקה ולחיים עצמאיים, לבני נוער ולצעירים במצבי סיכון, באמצעות סדנאות וליווי פרטני, במגוון תוכניות עלם ברחבי הארץ.

איך נעבוד עם ספר זה?

בספר נתייחס לכמה מהנושאים החשובים הקשורים להתנהלות כספית בריאה, ליצירת הרגלים בריאים, לחשיבה ביקורתית בעיניים פקוחות - כזו שתפחית את הסיכוי להגיע למקומות לא רצויים. נלמד מה מניע אותנו להוציא כסף, מהי צרכנות נכונה, איך לנהל תקציב, איך לתעדף, מהי המשמעות של לקיחת הלוואות או קנייה בתשלומים, מה תפגשו כשתיכנסו לעולם העבודה, מהי המשמעות של חיסכון, ביטוחים, מושגים מהשפה הכלכלית והבנקאית ועוד.

חשוב לי לציין שלושה דברים חשובים מאוד, לגבי התנהלות כלכלית בפרט ולחיים בכלל:

- ישנם שני מושגים שחשוב להכיר: רי-אקטיביות לעומת פרו-אקטיביות. כשאנחנו רי-אקטיביים, אנחנו מונעים לפעולה ממה שהו חיצוני לנו, אנו מגיבים למה שהו שקרה מבחוץ. כשאנחנו פרו-אקטיביים, אנחנו פועלים ללא קשר לתנאים הסביבתיים. המשמעות היא שאנחנו פועלים מיוזמתנו ליצור או לשנות את מציאות חיינו, בניגוד לאפשרות להיות "קורבן" של הסביבה או של המציאות שבה אנו חיים. אולי להיות קורבן של הנסיבות מקל עלינו מבחינה רגשית באיזשהו אופן - אבל עלינו לזכור שהישארות במקום הזה אינה מקדמת אותנו, ונישאר בבעיה כל עוד לא נפעל לצאת ממנה.
- אני יודעת שהרבה אנשים חושבים שהחיים שלהם הם תוצאה של אירועים שקרו להם או תוצאה של נסיבות חיהם, אך יש אינספור דוגמאות לכך שבעזרת פרו-אקטיביות ניתן לשנות את מצבנו מהקצה אל הקצה.

”הדרך הטובה ביותר לא להרגיש חסר אונים היא לפעול.
אל תחכה שדברים טובים יקרו לך.
אם תפעל ותצליח לעשות משהו טוב,
תמלא את העולם בתקווה, תמלא את עצמך בתקווה”
[ברק אובמה]

אני מעודדת אתכם להיות יותר פרו-אקטיביים בהתנהלות הפיננסית שלכם.

2. על מנת ליצור שינוי, אנחנו לעיתים צריכים לקבל עזרה. אנחנו זקוקים למישהו או משהו שייתן לנו ידע, דוגמה והשראה, ושנוכל ללמוד ממנו. זה יכול להיות אדם, ספר או סרט.

3. ידע תיאורטי הוא חשוב מאוד, אך כל דבר שנלמד מבלי ליישם, לא ייקלט - ויתמוסס עם הזמן. לכן אני ממליצה לתרגל את הרעיונות שמוצעים בספר ולהפוך אותם לדרך חיים. כי אם לא נשנה דבר, דבר לא ישתנה.